

■ **Ewa Przyśliwska-Urbaneck,**
Radca Prawny, Senior Associate, Energy & Natural Resources,
Kancelaria KKG Legal Kubas Kos Gałkowski i Wspólnicy sp. k.

■ **Kamil Zawicki,**
Adwokat, Managing Partner, Lider Praktyki Energy & Natural Resources,
Kancelaria KKG Legal Kubas Kos Gałkowski i Wspólnicy sp. k.

Kto będzie zarządzał wodorem?

Kilka uwag o *unbundlingu* operatorów systemów wodorowych w nowej ustawie

20 stycznia 2025 r. weszła w życie ustawa z dnia 21 listopada 2024 r. o zmianie ustawy - Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2024 poz. 1881 - dalej: „nowelizacja”), będącą częścią tzw. „konstytucji dla wodoru”, czyli pakietu legislacyjnego, który ma na celu stworzenie ram regulacyjnych dla budowy gospodarki wodorowej w Polsce.

Jednym z kluczowych aspektów regulacji jest powołanie operatorów systemów wodorowych, odpowiedzialnych za przesyłanie, dystrybucję i magazynowanie wodoru oraz określenie norm regulujących ich działalność. Normy te dotyczą m.in. *unbundlingu*, czyli rozdziału działalności przesyłowej i dystrybucyjnej od działalności wytwórczej i obrotu, co ma na celu zapewnienie równego dostępu do infrastruktury dla wszystkich uczestników systemu oraz eliminację konfliktów interesów. Takiego rozdziału wymaga też prawodawstwo unijne. Z tej okazji warto przyjrzeć się nowej siatce operatorów

i ich rolom, a także temu, jakie modele *unbundlingu* przewiduje ustawa i jaki wpływ rozwiązania będą miały na sektor energetyczny.

Czym jest *unbundling*?

Unbundling jest jedną z podstawowych zasad obowiązujących w Prawie energetycznym i oznacza w najogólniejszym ujęciu rozdział działalności przesyłowej oraz dystrybucyjnej od działalności wytwórczej oraz działalności obrotowej. Swoje źródło ma w unijnych regulacjach, przede wszystkim dyrekty-

wach 2003/54/WE i 2003/55/WE¹ oraz 2009/72 i 2009/73².

Kluczowym w kontekście *unbundlingu* jest pojęcie „przedsiębiorstwa zintegrowanego pionowo”, tj. łączącego w zakresie wykonywanej działalności wytwarzanie, obrót, przesyłanie lub dystrybucję. Motywem stojącym za wydzieleniem operatorów pod względem prawnym i organizacyjnym spośród innych działalności jest przede wszystkim wyeliminowanie dyskryminacyjnego traktowania użytkowników systemu. Wedle wyjaśnień przedstawionych przez Komisję Europejską w memorandum wyjaśniają-

Fot.: Ilustracja wygenerowana przy użyciu Adobe Illustrator

cym, w sytuacji, gdy operator systemu przesyłowego funkcjonuje w ramach zintegrowanego przedsiębiorstwa, mogą pojawiać się trzy rodzaje problemów:

- po pierwsze, operator systemu przesyłowego może traktować spółki swojego przedsiębiorstwa lepiej niż konkurencyjne strony trzecie, a przedsiębiorstwa zintegrowane mogą wykorzystywać aktywa sieciowe w celu utrudniania wejścia na rynek konkurentom;
- po drugie, na podstawie dotychczasowych zasad dotyczących *unbundlingu*, nie można zagwarantować niedyskryminującego dostępu do informacji, jako że nie da się skutecznie zapobiec ujawnianiu przez operatorów sieci przesyłowych istotnych informacji rynkowych (tzw. informacji sensytywnych) zintegrowanym z nimi przedsiębiorstwom wytwarzającym lub dostarczającym energię;
- po trzecie, system zachęt inwestycyjnych w zintegrowanym przedsiębiorstwie ulega wypaczeniu - operatorzy sieci, będący częścią pionowo zintegrowanych przedsiębiorstw, nie są zainteresowani rozwijaniem sieci w ogólnym interesie rynku, ani umożliwianiem dostępu do nich nowym uczestnikom pro-

wadzącym działalność w zakresie produkcji i dostaw energii³. Dlatego też dostrzeżono potrzebę wprowadzenia mechanizmu gwarantującego transparentność i niedyskryminacyjny dostęp do rynku.

W prawie europejskim wyróżnia się cztery podstawowe rodzaje rozdziału poszczególnych działalności wykonywanych w ramach przedsiębiorstwa zintegrowanego pionowo:

- rachunkowe (*accounting unbundling*),
- funkcjonalne, w tym w zakresie podejmowania decyzji (*functional unbundling*),
- prawne (*legal unbundling*) oraz
- własnościowe (*ownership unbundling*)⁴.

W polskiej ustawie Prawo energetyczne⁵ zasady rozdziału działalności poszczególnych podmiotów rynku energetycznego zostały opisane przede wszystkim w art. 9d.

Operatorzy systemu wodorowego w nowej ustawie

Nowelizacja Prawa energetycznego przewiduje powołanie czterech nowych operatorów wodorowych:

- operatora systemu przesyłowego wodorowego (dalej: OSPw) - zajmującego się przesyłaniem wodoru, odpowiedzialnego za ruch sieciowy w sieci przesyłowej wodorowej, bieżące i długookresowe bezpieczeństwo funkcjonowania tej sieci, eksploatację, konserwację, remonty oraz niezbędną rozbudowę sieci przesyłowej wodorowej, w tym połączeń z innymi systemami wodorowymi,
- operatora systemu dystrybucyjnego wodorowego (dalej: OSDw) - zajmującego się dystrybucją wodoru, odpowiedzialnego za ruch sieciowy w sieci dystrybucyjnej wodorowej, bieżące i długookresowe bezpieczeństwo funkcjonowania tej sieci, eksploatację, konserwację, remonty oraz niezbędną rozbudowę sieci dystrybucyjnej wodorowej, w tym połączeń z innymi systemami wodorowymi,
- operatora systemu połączonego wodorowego (dalej: OSPotw) - zarządzającego systemami połączonymi wodorowymi, w tym systemem przesyłowym wodorowym, systemem dystrybucyjnym wodorowym lub systemem magazynowania wodoru,
- operatora systemu magazynowania wodoru (dalej: OSMw) - zaj-

mującego się magazynowaniem wodoru, odpowiedzialnego za eksploatację instalacji magazynowej wodoru.

W ustawie pojawia się także pojęcie operatora systemu wodorowego, które obejmuje wszystkie powyższe podmioty.

Aby zostać operatorem, przedsiębiorstwo energetyczne musi uzyskać certyfikat spełniania kryteriów niezależności przyznawany przez Prezesa URE w drodze decyzji.

Rozdział operatorów systemu wodorowego i ich niezależność

W świetle przepisów nowelizacji, operatorów wodorowych - podobnie jak w sektorze gazowym i elektrycznym - obowiązuje zasada *unbundlingu*. W przypadku OSPw oraz OSPoW zastosowano rozwiązanie zgodne z przepisami prawa Unii Europejskiej, w szczególności z unijną Dyrektywą nr 2024/1788⁶.

Przepisy przewidują rozdział prawny między działalnością związaną z przesyłaniem lub dystrybucją paliw gazowych lub energii elektrycznej, a działalnością

Warto zwrócić przy tym uwagę na ust. 1⁴ - w myśl tego przepisu OSPw i OSPoW nie będą musieli stosować rozdziału organizacyjnego dla prowadzenia działalności związanej z przesyłaniem lub dystrybucją paliw gazowych - obowiązuje **tylko rozdział prawny**, co znajduje potwierdzenie w Dyrektywie nr 2024/1788.

Ust. 1a przepisu przewiduje za szczególne normy mające gwarantować niezależność OSPw i OSPoW, do których należą zakazy dotyczące wywierania decydującego wpływu lub wykonywania innych praw względem przedsiębiorstw energetycznych zajmujących się wytwarzaniem lub obrotem, zasady powoływania członków organów uprawnionych do reprezentacji i pełnienia funkcji członków tych organów.

Co istotne, w przypadku OSDw nie ma zastosowania *unbundling* własnościowy, ponieważ ten operator może funkcjonować w strukturze przedsiębiorstwa energetycznego zintegrowanego pionowo. Obowiązuje go przy tym konieczność zachowania niezależności pod względem prawnym i organizacyjnym względem innych działalności niezwiązanych z dystrybucją paliw

skroplonego gazu ziemnego w instalacjach skroplonego gazu ziemnego (ust. 1f) i w ramach kryteriów niezależności (ust. 1g).

Po pełnieniu odpowiednich przesłanek, pewne wyłączenia obowiązują dla OSDw wchodzących w skład przedsiębiorstwa zintegrowanego pionowo z operatorem systemu dystrybucyjnego gazowego, jeśli obsługują łącznie mniej niż sto tysięcy odbiorców.

Szczególne zasady dla działalności operatorów systemu wodorowego względem działalności gazowej

Nowy unijny pakiet gazowy, przyjęty wiosną 2024 r., obejmujący rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2024/1789⁷ i wspomnianą już wyżej dyrektywę nr 2024/1788, przewiduje utworzenie europejskiej sieci operatorów sieci wodorowych (ENNOH) złożonej z operatorów sieci przesyłowych wodorowych - na wzór istniejącej ENTSOG, zrzeszającej operatorów sieci gazowych, czy ENTSO-E, zrzeszającej operatorów systemów przesyłowych energii elektrycznej. Operatorzy wodorowi mają współpracować na poziomie UE za pośrednictwem ENNOH, aby promować rozwój i właściwe funkcjonowanie rynku wewnętrznego wodoru i handel transgraniczny oraz aby zapewnić optymalne zarządzanie europejską siecią przesyłową wodorową, jej skoordynowaną eksploatację oraz solidny rozwój techniczny (art. 57 rozporządzenia nr 2024/1789).

Przepis art. 9d³ pr.en. przewiduje odstępstwo od rozdziału prawnego poziomu działalności OSPw i OSPoW względem działalności związanej z przesyłaniem lub dystrybucją paliw gazowych, którego może udzielić w drodze decyzji Prezes URE. Ta opcja wynika wprost z art. 69 ww. dyrektywy 2024/1788. Odstępstwo ma jednak charakter czasowy i jego celem

„ Jednym z kluczowych aspektów regulacji jest powołanie operatorów systemów wodorowych, odpowiedzialnych za przesyłanie, dystrybucję i magazynowanie wodoru oraz określenie norm regulujących ich działalność

OSPw i OSPoW. Ponadto, zgodnie z art. 9d ust. 1³ pr.en., OSPw oraz OSPoW mają pozostać **pod względem formy prawnej i organizacyjnej oraz podejmowania decyzji niezależni** od wykonywania innych działalności niezwiązanych z przesyłaniem lub dystrybucją wodoru, magazynowaniem paliw gazowych lub wodoru, skraplaniem gazu ziemnego lub regazyfikacją skroplonego gazu ziemnego w instalacjach skroplonego gazu ziemnego.

gazowych, energii elektrycznej lub dystrybucją wodoru (ust. 1d), a także spełnienia kryteriów niezależności wymienionych w ust. 1e.

Podobne regulacje jak w przypadku OSDw obowiązują OSMw względem innych działalności niezwiązanych z magazynowaniem paliw gazowych, magazynowaniem wodoru, przesyłaniem lub dystrybucją paliw gazowych, przesyłaniem wodoru, dystrybucją wodoru, skraplaniem gazu ziemnego lub regazyfikacją

jest wskazanie okresu, w czasie trwania którego operator systemu gazowego przesyłowego może dostosować swoją działalność do wymagań wynikających z przepisów UE. Przy udzielaniu odstępstwa, Prezes URE ocenia m.in. wyniki analizy kosztów i korzyści, którą zobowiązany jest przedstawić wnioskodawca, a także wpływ jego udzielenia na przejrzystość rynków paliw gazowych i wodoru, subsydiowanie skrośne, ceny i stawki opłat, które wnioskodawca planuje uwzględnić w taryfach i obrót transgraniczny paliwami gazowymi i wodorem.

Należy wspomnieć również o przepisie epizodycznym art. 11 nowelizacji, z którego wynika, że w okresie przejściowym do dnia implementacji Dyrektywy 2024/1788 (tj. 4 sierpnia 2026 r.), pierwszym OSPw ma być operator systemu przesyłowego gazowego. W Polsce funkcję tę pełni jeden podmiot - czyli GAZ-SYSTEM.

GAZ-SYSTEM będzie musiał jednak uzyskać najpierw certyfikat niezależności i zostać wyznaczony przez Prezesa URE. W przypadku braku udzielenia odstępstwa, o którym mowa w art. 9d³ ust. 1 pr.en., będzie musiał stworzyć nowy podmiot dla prowadzenia działalności operatora systemu przesyłowego wodorowego.

Takie rozwiązanie należy ocenić pozytywnie, wynika bowiem z potrzeby zapewnienia istnienia operatora systemu przesyłowego wodorowego w możliwie jak najszybszym czasie i - jak czytamy w OSR⁸ - ma przyspieszyć rozwój polskiej gospodarki wodorowej poprzez wykorzystanie doświadczenia, obecnej infrastruktury i potencjału sektora gazu ziemnego. Umożliwi to także OSPw członkostwo w ENNOH, sporządzanie planów roz-

nologii wodorowych zostały określone m.in. w „Polskiej Strategii Wodorowej do roku 2030 z perspektywą do roku 2040”, „Polityce energetycznej Polski do 2040 r.”, a także w Krajowym Planie Odbudowy, stanowiąc jeden z jego kamieni milowych.

Polska posiada szczególnie potencjał do rozwoju gospodarki wodorowej, w szczególności biorąc pod uwagę, że rocznie wytwarzane jest w kraju 1,3 mln ton wodoru - Polska jest trze-

” W świetle przepisów nowelizacji, operatorów wodorowych - podobnie jak w sektorze gazowym i elektrycznym - obowiązuje zasada unbundlingu

woju, a także pozwoli na lepsze przygotowanie podstaw do rozwoju polskiej gospodarki wodorowej.

Podsumowanie

Rozwój gospodarki wodorowej jest jednym z głównych ogniw strategii klimatycznej Unii Europejskiej i stanowi m.in. element Europejskiego Zielonego Ładu oraz „Strategii w zakresie wodoru na rzecz Europy neutralnej dla klimatu”. Na gruncie polskim, strategiczne założenia dotyczące wykorzystania tech-

nic producentem wodoru w Unii Europejskiej (po Niemczech i Holandii) i piątym producentem wodoru w skali świata⁹.

Dalszy postęp wymaga jednak zarówno inwestycji w infrastrukturę, jak i przejrzystych i konkurencyjnych zasad rynkowych. W obliczu rosnącej roli wodoru w transformacji energetycznej, właściwe wdrożenie przepisów i założeń, w tych dotyczących unbundlingu, może stać się bowiem fundamentem sprawnego i zrównoważonego systemu energetycznego przyszłości. □

Przypisy:

- 1 Dyrektywa 2003/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2003 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 96/92/WE (Dz.U. L 176 z 15.7.2003, s. 37); Dyrektywa 2003/55/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2003 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego i uchylająca dyrektywę 98/30/WE (Dz.U. L 176 z 15.7.2003, s. 57-78).
- 2 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 2003/54/WE (Tekst mający znaczenie dla EOG).
- 3 Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2003/54/EC concerning common rules for the internal market in electricity; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52007PC0528>; Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2003/55/EC concerning common rules for the internal market in natural gas; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52007PC0529>; dostęp: 31.01.2025 r.; zob. także: Z. Muras [w:] Prawo energetyczne. Tom I. Komentarz do art. 1-11s, wyd. II, red. M. Swora, Warszawa 2016, art. 9(d).
- 4 Z. Muras [w:] Prawo energetyczne. Tom I. Komentarz do art. 1-11s, wyd. II, red. M. Swora, Warszawa 2016, art. 9(d).
- 5 Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 266 z późn. zm.) - dalej: „pr.en.”
- 6 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1788 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie wspólnych zasad rynków wewnętrznych gazu odnawialnego, gazu ziemnego i wodoru, zmieniająca dyrektywę (UE) 2023/1791 i uchylająca dyrektywę 2009/73/WE (Dz. Urz. UE L 2024/1788 z 15.07.2024) - dalej: Dyrektywa nr 2024/1788.
- 7 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1789 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie rynków wewnętrznych gazu odnawialnego, gazu ziemnego i wodoru, zmiany rozporządzeń (UE) nr 1227/2011, (UE) 2017/1938, (UE) 2019/942 i (UE) 2022/869 oraz decyzji (UE) 2017/684, a także uchylenia rozporządzenia (WE) nr 715/2009 (Dz. Urz. UE L 2024/1789 z 15 lipca 2024) - dalej: „rozporządzenie nr 2024/1789”.
- 8 Ocena Skutków Regulacji, druk sejmowy nr 743 <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/druk.xsp?nr=743>; dostęp: 31.01.2025 r.
- 9 Raport „Świat 3W. Rzeczywistość i przyszłość”, <https://raporty-branzowe.cire.pl/files/portal/186/news/346540/9182f5a4ca091eff9e0f4f559a638e996932659dbcb145a0783b0a7bf840bf28.pdf>; dostęp: 31.01.2025 r., s. 44.